

Огляд лінгвістичних досліджень дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю

Канкаш Галина Дмитрівна

викладач

Сумський національний аграрний університет

м.Суми, Україна

galinakankash75@ukr.net

Вступ. Документи дипломатичного підстилю обслуговують сферу дії органів зовнішніх зносин. Це договори, декларації, меморандуми, комюніке, заяви, виступи, конвенції, ноти та інші.

Розвиток дипломатичного підстилю гальмувався через об'єктивні суспільно-політичні причини. Наша держава здобуває досвід дипломатичного спілкування, тому зростає інтерес та потреба вивчення особливостей дипломатичного підстилю, що стимулює розширення аспектів мовознавчих досліджень. Однак було досліджено лише окремі аспекти дипломатичного підстилю, комплексного аналізу специфіки дипломатичного підстилю української мови досі немає.

Мета роботи. Огляд лінгвістичних досліджень дипломатичного підстилю офіційно-ділового стилю, утілених у дисертаціях, монографіях, статтях, що з'явилися від 1950 року ХХ століття й дотепер.

Методи дослідження. Аналіз, класифікація.

Результати. Мовні риси документів канцелярії Б. Хмельницького досліджували О. П. Блик [1], У. Я. Єдлінська [3], Ф. Є. Ткач [16; 17;], О. П. Лахно [8], І. І. Ковалик [4]. О. Г. Цехмейструк [19] з'ясувала функціональні особливостей та лексико-семантичне наповнення мовленнєвих актів в універсалах, дипломатичних листах та листах-наказах гетьманів. Н. О. Примушко [14] на матеріалі універсалів українських гетьманів (Б. Хмельницького, Івана Мазепи, Івана Виговського, Івана Самойловича) проаналізувала форми майбутнього часу. Н. С. Медвідь [10] виокремлює

дипломатичну документацію Гетьманщини та з'ясовує структурно-формулярні особливості документів. А. А. Бурячок [2] досліджував процес формування фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов. Н. М. Поліщук [13] здійснила аналіз дипломатичної лексики як частини словникового складу української мови періоду УНР. О. М. Пазинич [12] досліджувала функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування за 80-90-ті роки ХХ сторіччя. О. М. Мацько [9] здійснила функціонально-стилістичний аналіз мовних формул дипломатичного мовлення (період 1990-2001 рр.). І. Д. Фаріон [18] мала об'єктом дослідження є суспільний статус староукраїнської (руської) мови на тлі суспільно-політичних обставин та ідейно-філософських вимірів часу.

Існує також ряд статей, у яких простежено характерні особливості дипломатичного підстилю.

О. П. Лахно також вивчав мову документів канцелярії Б. Хмельницького. Спостереження науковця над мовою універсалів свідчать, що словниковою основою мови документів канцелярії Б. Хмельницького є східнослов'янські елементи, успадковані від давньоруської мови. Із слів, раніше засвоєних тодішньою українською літературною мовою з інших літературних мов, є старослов'янізми (церковнослов'янізми).

Заперечні речення в листах та універсалах гетьмана Б. Хмельницького – предмет дослідження І. І. Ковалика. Філолог виділяє основні структурні типи заперечних речень: загальнозаперечні і частковозаперечні. У текстах документів вживається чимало речень різних видів підсильних полінегативних заперечних синтаксичних конструкцій. Полінегативізм цих конструкцій полягає у тому, що в них наявні більш як один мовний знак заперечення.

У статті Н. О. Примушко на матеріалі універсалів українських гетьманів проаналізовано форми майбутнього часу. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що в XVII ст. у говорах Середньої Наддніпрянщини сталося кінцеве оформлення аналітичного та синтетичного майбутнього часу.

Велику допомогу в опануванні мови дипломатії надають словники.

Так, у словнику О. П. Сагайдака [15] подано основні терміни й поняття дипломатичного протоколу й етикету, історію їх виникнення та становлення.

Висновки. Дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю не має детального опису, розглянуто лише окремі аспекти. Переважна більшість науковців вивчала мовні особливості документів канцелярії Богдана Хмельницького, поодинокими є дослідження зі стилістики. І зовсім немає досліджень дипломатичних документів 50-60 років ХХ століття, коли активізувалась діяльність України на міжнародній арені, та документи сучасної дипломатії, мовний аналіз яких ми й пропонуємо в подальших розділах.

Література:

- 1.Блик О. П.** Синтаксис документов канцелярии Б. Хмельницкого (Сложноподчиненное предложение): автореф. дис. ... канд. филол. наук. К., 1960. 25 с.
- 2. Бурячок А. А.** Формування спільного фонду соціально-політичної лексики східнослов'янських мов. К.: Наук. думка, 1983. 248 с.
- 3.Єдлінська У. Я.** Питання історичного синтаксису української мови. На матеріалі листів Богдана Хмельницького. К.: АН УРСР, 1961. 106 с.
- 4. Ковалик І. І.** Заперечні речення в листах і універсалах гетьмана Богдана Хмельницького. Питання українського і слов'янського мовознавства. Вибрані праці. Ч. II. Львів-Івано-Франківськ, 2008. С. 187 – 204.
- 5. Курс історії української літературної мови.** Т. 1 (Дожовтневий період). К.: Вид-во АН УРСР, Ін-тут мовозн. ім. О.О. Потебні, 1958. 415с.
- 6. Курс історії української літературної мови.** Т.2 (Радянський період). К.: Вид-во АН УРСР, 1961.416с.
- 7. Курс сучасної української літературної мови.** К.: Рад. школа, 1951. 407с.
- 8.Лахно О. П.** Із спостережень над мовою документації канцелярії Богдана Хмельницького. Українська мова в школі. 1953. № 6. С. 7-13.
- 9.Мацько О.М.** Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови: (Функціонально-стилістичний аналіз): автореф. дис. ... канд. філолог. наук. Київ, 2001. 26с.

10.Медвідь Н.С. Дипломатичні документи Гетьманщини. Південний архів. Філологічні науки. 2018. Вип. 73. С. 26-30.

11. Мова і час. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови. Київ: Наукова думка, 1977. 237 с.

12.Пазинич О.М. Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2001. 18 с.

13.Поліщук Н. М. Українська дипломатична лексика періоду УНР: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02– українська мова. Київ, 1994. 154 с.

14.Примушко Н.О. З історії майбутнього часу (на матеріалі універсалів українських гетьманів). Наукові записки. Серія «Філологічні науки». Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. Книга 1. С.32 -36.

15.Сагайдак О. П. Словник дипломатичного протоколу та етикету. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. 159 с.

16. Ткач Ф. Є. Народна основа лексики ділових документів канцелярії Богдана Хмельницького. Українська мова в школі. 1957. № 1. С. 7–13.

17.Ткач Ф. Є. Язык деловых документов канцелярии Богдана Хмельницкого (Лексика и фразеология): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Львов, 1954. 16 с.

18.І.Д.Фаріон. Суспільний статус староукраїнської мови в XIV-XVII століттях: дис. ... доктора філол. наук:10.02.01 – українська мова. Київ, 2015. 456с.

19.Цехмейструк О.Г. Прагматика української офіційно-ділової документації XVI – XVII століть: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01– українська мова. Одеса, 2009. 21 с.